

№ 4 200
 ОРТ-
 Україна

ствіду розвинених демократичних країн, вивчити питання створення автономної служби банківського контролю сті з розрахунку по 1 контролеру на область та 5— при Уряді України; внесення змін і доповнень до Закону "Державну контрольно-ревізійну службу в Україні", якими надання цій службі права здійснення фінансового контролю мерційними структурами, у тому числі банків.

національному банку України разом з Аудиторською палатою України внести зміни і доповнення до Закону України "Про аудиторську діяльність" стосовно внесення до статуту комерційних банків окремого положення про організацію внутрішнього аудиту; надання Національному банку України права суттєво впливати на процедуру і порядок проведення аудиту комерційних банків, наділивши його поряд з Аудиторською палатою України правом надавати ліцензію аудиторським організаціям для проведення аудиту банків, як це практикується у багатьох країнах; надання права Національному банку України проводити ліцензування аудиторів, які здійснюватимуть аудит банків, оскільки Національний банк України єдиний державний орган повно обізнаний з тим, якими професійними знаннями має володіти аудитор банку.

7. Національному банку України разом із зацікавленими міністерствами та відомствами прискорити розробку та подання до Верховної Ради України проекту Закону України "Про кредит".

1. *Виступ* Президента України Л. Д. Кучми на Розширеному засіданні Координаційного комітету по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю при Президентові України 14 грудня 1999 р. // *Крок*. — 2000. — січ. — № 2.

2. *Про протидію "відмиванню" коштів та майна, отриманих злочинним шляхом* // Інформаційні матеріали семінару. — К: Міністерство юстиції України, Посольство США. — 1999.

3. *Бізнес*. — 1999. — квіт. — № 12.

Використання офшорних юрисдикцій при здійсненні сумнівних фінансових операцій

Р.А. Калюжний, В.М. Бутузов

Працівники правоохоронних органів з часів проголошення Україною незалежності та особливо під час проведення економічних реформ, зміни правового поля часто натикаються на застосування криміналітетом завуальованих фінансово-господарських операцій ускладненими не-

адекватними схемами. До них можна віднести бартерні та вексельні, давальницькі та толінгові схеми, схеми взаємозаліків, використання фінансових технологій фондового ринку тощо. Використання у цих схемах офшорних інструментів також є перевагою злочинних груп.

Основною і центральною ланкою фінансових махінацій, шахрайств, "відмивання брудних" грошей у світовій фінансовій системі на сьогодні є офшорні фінансові центри та країни з перехідною економікою, де здійснюється процес приватизації. Фахівці контролюючих та правоохоронних органів різних країн дійшли до висновку, що злочинність повною мірою освоїла можливості офшорів і процес приватизації.

У світі існує приблизно 48 регіонів, які можна вважати "податковим раєм", але не всі вони є привабливими для криміналітету. Деякі країни знаходяться у важкодоступних регіонах, не мають систем міжнародного зв'язку, в них діють обмеження на обмін валют і т.ін. В інших юрисдикціях прийнято строгі закони стосовно податків на доходи іноземних компаній.

Про масштаби офшорної діяльності свідчать дані стосовно реєстрації компаній у країнах і зонах, що надають сприятливі режими оподаткування доходів і майна. За кількістю офшорних компаній світовими лідерами є Антильські Острови, Бермудські Острови, Британські Віргінські Острови, Кайманові Острови, Кіпр, Ліхтенштейн. У Ліхтенштейні прибуток від зареєстрованих 40 тис. офшорних компаній складає понад 30 % бюджетних надходжень (реєстраційні та щорічні платежі). На Кіпрі до середини 90-х років від зареєстрованих 20 тис. офшорних компаній прибуток щорічно складав понад 200 млн дол. США (до кінця 90-х років на Кіпрі вже було зареєстровано 28 тис. офшорних компаній). Приблизно такий самий прибуток Антильські Острови отримують за рахунок 30 тис. зареєстрованих компаній. На Кайманових Островах створено близько 25 тис. компаній. До 1995 року на Британських Віргінських Островах зареєстровано понад 15 тис. офшорних компаній, приблизно одна — на кожного жителя острова (примітно, що населення адміністративного центру Віргінських Островів Рід Тауна складає 4 тис. чоловік). На Бермудських Островах щорічний прибуток від 6,5 тис. зареєстрованих компаній до середини 90-х років складав понад 25 % валового національного доходу (250 млн дол. США), а всі доходи від міжнародної фінансової діяльності складали понад 40 % валового внутрішнього продукту країни. На островах Терксі та Кайкос зареєстровано понад 7 тис. офшорних компаній.

З початку 80-х років відзначається бурхливе і постійне зростання кількості банків та банківських відділень, страхових та перестраховальних компаній, що створюються на офшорних територіях. На Каймано-

вих Островах зареєстровано понад 500 офшорних банків, у тому числі відділення або дочірні банки мають 43 з 50 найбільших банків світу.

До середини 90-х років сукупна сума депозитних внесків банківських відділень на Кайманових Островах перевищувала 150 млрд дол. США. У Гонконзі діє понад 300 банків з генеральною ліцензією і понад 1,5 тис. відділень іноземних банків, 160 депозитних і 250 страхових компаній. На Багамських островах на банківський і фінансовий сектор приходить близько 8 % валового внутрішнього продукту країни. На Острові Гернсі зареєстровано близько 50 банків. На Бермудських Островах зареєстровано понад 1300 страхових компаній різних типів; на Кайманових Островах — 360 страхових компаній і відділень іноземних страхових компаній; на Острові Гернсі — понад 200 страхових компаній.

Використання офшорних зон є привабливим внаслідок визначеного податкового статусу компаній у цих зонах. Як відомо, податковий статус визначається на основі використання двох критеріїв — резидентності та територіальності. Компанія є резидентом, якщо володіння та управління нею, а також контроль здійснюються на даній території. Резидентні компанії підлягають оподаткуванню за доходами як на території даної країни, так і за її межами. Критерій територіальності припускає, що оподаткуванню в цій країні підлягають доходи тільки на її території. Важливе значення це має у Швейцарії та Ліхтенштейні.

Більшість країн застосовують різні співвідношення цих двох правил: за основу береться критерій резидентності, що доповнюється системою оподаткування “у джерела”. При реєстрації компанії дуже важливо знати, при яких умовах дана компанія є резидентом з точки зору оподаткування у даній країні. У світі існують три основні види податкового статусу компанії, що реєструються, — *оподатковувані компанії, компанії з пільговим оподаткуванням, офшорні компанії*.

Офшорні фінансові центри використовуються і як засіб для “відмивання” коштів, і як база для прикриття інших сумнівних та кримінальних угод у серйозних розмірах. За оцінками експертів ООН, світовий обіг від торгівлі наркотиками складає понад 400 млрд дол. США на рік, у той час як доходи від інших злочинів складають близько 1 млрд дол. Разом з тим, доходи, добуті шляхом фінансових махінацій, перевищують доходи від транспортування наркотиків. У зв’язку з існуванням великої кількості фінансових злочинів та зловживань джерела таких доходів відстежувати надто складно. Разом з тим, застосування різноманітних офшорних схем вже не є стовідсотковим гарантом захисту злочинців від натиску правоохоронних і контролюючих органів різних держав.

З метою “завуальовування” офшорного бізнесу в останній час використовується схема тандемних зв’язків — офшорної та оншорної компанії. При цьому компанія, зареєстрована у традиційній офшорній

зоні, служить, переважно, для збереження коштів, а компанія, зареєстрована у престижній офшорній юрисдикції, відповідає за представницькі функції; через неї і здійснюються основні операції.

У міжнародній практиці поширені комбіновані схеми, що складаються з фірм різних типів, розташованих у податкових гаванях і в країнах з помірним оподаткуванням. Як приклад, можна навести такі офшорні зв’язки: “о. Мен — Нідерланди”, “Гібралтар — Швейцарія”, “Кіпр — Греція”, “Нідерланди — Ангільські Острови”, “Швейцарія — Нідерланди”, “Швейцарія — Нідерланди — о. Мен”. Ці схеми є динамічними, вони можуть створюватися під конкретний діловий проєкт чи інвестиційну програму. У діловій міжнародній практиці нерідко застосовуються зв’язки типу “Люксембург — Нідерландські Ангільські Острови — Нідерланди — США”. Відомі схеми, що включають понад 10 закордонних фірм.

Для здійснення торгових операцій (у тому числі в Україні) звичайно відкриваються компанії в юрисдикціях, які мають угоду про запобігання подвійного оподаткування зі своєю країною і не можуть бути віднесені владою до офшорних зон.

Так, останнім часом значно збільшився інтерес до таких юрисдикцій, як Великобританія і США. Ці території не вважаються офшорними зонами. Нерезидентні компанії, зареєстровані на зазначених територіях, якщо не здійснюють в країні реєстрації ніякої діяльності, — податок на прибуток не сплачують. У той самий час у разі використання резидентної компанії (механізм реєстрації резидента в цих країнах — досить простий і дешевий) у зв’язку з офшорною, наприклад на Багамських Островах, податкові виплати можна скоротити до мінімуму завдяки податковому плануванню.

На практиці взаємодія компанії, що забезпечує збереження коштів, і компанії, що виконує функції престижності, може відбуватися у такий спосіб. Реєструється панамська компанія з акціями на пред’явника, що згодом засновує резидентну компанію у Великобританії. Британська компанія, працюючи за агентською угодою з офшором, проводить через свій рахунок всі операції, отримуючи за це відповідний відсоток (як правило, дуже незначний), з якого і виплачує податок на прибуток. Інші кошти переказуються на рахунок офшорної компанії. Робота з агентської угоди ведеться за відсутності угоди про запобігання подвійного оподаткування між офшорною юрисдикцією та Великобританією. При наявності угоди компанія, зареєстрована у Великобританії, повинна також сплачувати податки в країні здійснення бізнесу. Реально ж перевірити виплату податків неможливо. За інформацією фахівців, законодавство Великобританії не вимагає надавати які-небудь документи, що підтверджують сплату податків в іншій країні.

Британські податкові органи, навіть підозрюючи несплату податків, не бажають доходити до правди, адже податки в будь-якому разі будуть виплачені за місцем виникнення джерела доходу.

Для проведення масштабних фінансових операцій найчастіше використовуються компанії з однаковими назвами. Наприклад, компанія в Панами засновує дочірню компанію з тією же назвою в США, або просто реєструє дві компанії з однією назвою в різних юрисдикціях. Рахунки таких компаній відкриваються в різних відділеннях одного банку або в різних банках. У разі потреби контракт підписує компанія-резидент США, а оплата здійснюється на рахунок компанії з Панами.

Останнім часом стала популярною реєстрація компаній на Кіпрі, що переважно зв'язано з широкомасштабною рекламною кампанією з просування Кіпру на ринок СНД. Реєстрація на Кіпрі вигідна компаніям, що ведуть бізнес в Україні, оскільки між двома країнами існує договір про запобігання подвійному оподатковуванню. На сьогодні на Кіпрі зареєстровано величезну кількість банків, інвестиційних фондів, відомих фірм. Обов'язкова звітність, необхідна в цій юрисдикції, підвищує ступінь довіри до кіпрських компаній з боку ділових партнерів. У той самий час деякі експерти звертають увагу на той факт, що Кіпр, як і Латвія, має угоду про правову взаємодопомогу з Україною.

Фінансові діячі, злочинці також користуються загальним правилом: створювати офшорні компанії в різних зонах. Іноді для страхування створюють декілька простих офшорних компаній (у зонах з високим ступенем конфіденційності), а також компанію у престижній юрисдикції. Крім того, для "замаскування" такої діяльності періодично змінюють офшорні компанії, оскільки вони можуть "надокучити" правоохоронним і контролюючим органам.

Розширення схем використання офшорних компаній в бізнесі уможливило для збільшення переліку послуг, що супроводжують їх відкриття. Якщо раніше власники офшорних компаній обмежувалися одержанням юридичної адреси для документів та номером факсу з метою підтримки зв'язку зі своїм центральним офісом, то тепер клієнти готові до сплати за "серйозність" статусу компанії. Сьогодні досить популярний віртуальний офіс (номер телефону з автоматичним переадресуванням повідомлення до будь-якої країни або персональна телефонна лінія з секретарем та автовідповідачем), що дозволяє вести розмову про те, що дана компанія є незалежною юридичною особою, а не прикриває діяльність її власника.

Досвідчені махінатори поступово уникають схем роботи через прибалтійські банки (якоюсь мірою вже скомпрометованих). Зазначені схеми вже прораховуються контролюючими службами. У сфері співробітництва з обміну інформацією з іншими державами служби контролю

прибалтійських країн дотримуються міжнародних стандартів. З 1999 року Латвія, Естонія та Литва входять до міжнародної організації Egmont Group, яка поєднує контрольні служби 53 держав. Таким чином, традиційна схема типу "компанія у штаті Делавер з рахунком у прибалтійському банку" вже не підходить ні для солідного бізнесу, ні для завуальювання перед правоохоронними органами.

Останнім часом мета використання офшорних компаній трохи змінилася. Якщо раніше офшорна компанія була необхідна в основному для вивозу капіталу, то тепер вона виступає ефективним інструментом стабілізації платежів, регулювання ціни експортно-імпортних контрактів, самофінансування, продажу авторських прав, оплати валютних контрактів на території України, передачі устаткування до лізингу, наймання персоналу, постачань давальницької сировини, купівлі нерухомості за кордоном. Офшор також є найбільш ефективним механізмом внесення інвестицій в Україну. За оцінками фахівців, понад 80 % інвестицій в Україну внесено українцями через офшорні компанії. Для цього можуть використовуватися взаємовигідні угоди, кредитні лінії, дочірні та спільні підприємства. Внесення іноземних інвестицій може здійснюватися також через устаткування і технології як зворотна фінансова допомога. При цьому необхідно реєструвати інвестиції в Національному банку, що гарантує повернення коштів з України.

За останні три роки Кіпр став однією з перших за величиною країною-інвестором у держави СНД і України. Багато в чому це пояснюється тим, що західні бізнесмени використовують Кіпр як міст для ділових контактів з Україною та країнами Східної Європи. Ця країна має цілу систему міждержавних податкових угод з Чехією, Болгарією, Угорщиною, Румунією, Росією, Словаччиною, Польщею, Україною та Югославією. Основним пунктом цих угод є взаємне звільнення дивідендів, відсотків від продажу, банківських відсотків та інших доходів від оподаткування. Тому створення та використання офшорних компаній Кіпру — один з найбільш ефективних способів одержання дивідендів, відсотків та інших доходів від операцій у країнах Східної Європи.

Сьогодні компанії України і країн Східної Європи відчувають гостру потребу у значному обсязі капіталовкладень, забезпечити який за рахунок внутрішніх джерел неможливо. Для цих компаній життєво необхідним є залучення коштів закордонних інвесторів. При цьому вигоди у виді збільшення обсягу інвестицій для країн Східної Європи завдяки використанню західними компаніями переваг податкових угод між цими країнами і Кіпром, на думку експертів, цілком компенсують втрати цих країн через відсутність оподаткування доходів нерезидентів, що вивозяться з країн Східної Європи.

Посилаючись на досвід вітчизняних і закордонних правоохоронних органів, інших органів виконавчої влади, які здійснювали контроль під час приватизації майна та на Фондовому ринку, можна зробити висновок, що популярною структурою, що широко використовується учасниками ринку цінних паперів при інвестиційних операціях у країнах Східної Європи через Кіпр, є кіпрська офшорна інвестиційна компанія, що перебуває у повній власності клієнта. Механізм її створення такий. На території з нульовим чи низьким рівнем оподаткування створюється фонд, який потім на Кіпрі засновує компанію з обмеженою відповідальністю за свою філію. Ця офшорна компанія здійснює портфельні інвестиції в українські компанії. Врешті-решт прибуток від цих інвестиційних операцій випадає з-під юрисдикції української податкової системи, оскільки структура, що здійснює ці інвестиції, не відноситься до постійно діючих в Україні. Таким чином, прибуток, що проведено через кіпрську офшорну компанію, буде обкладатися тільки місцевим податком на прибуток.

Основна вигода від використання закордонними інвесторами такої офшорної структури полягає у можливості уникнення сплати податків на прибуток від інвестицій. Такими податками обкладається прибуток фондів, розташованих у країнах, що не мають податкових угод з Україною та здійснюють прями інвестиції. Якщо ж фонд інвестує свої кошти через кіпрську офшорну компанію, єдиний податок, який він буде сплачувати з прибутку, складе 4,25 % кіпрського податку.

Британські Віргінські Острови (БВО) вважаються однією з самих популярних офшорних зон. Станом на середину 1998 р. на них було зареєстровано понад 260 (до 1995 р. понад 15) тис. компаній (International business companies, IBC). Кількість нових реєстрацій сягає тисячі на тиждень.

У 1998 році законодавча система БВО була доповнена двома новими актами, що стосуються "відмивання" грошей і регулювання діяльності взаємних фондів. Перший з них — Proceeds of Criminal Conduct Act — визначає, які саме фінансові правопорушення скоєні за межами островів, будуть вважатися за злочини за законодавством БВО. До таких відносяться, зокрема, крадіжка, пограбування, отримання власності шляхом обману, фальсифікація бухгалтерського обліку, скупка і перепродаж викраденого майна. Але місцевим законодавством не переслідуються і не вважається за правопорушення ухилення від сплати податків за межами БВО, навіть якщо воно здійснювалося на території Островів.

Згідно з Mutual Funds Amendment Act, що набув чинності в 1998 році, взаємним фондом на БВО вважається компанія, товариство, траст або інша організація, заснована чи організована відповідно до законів БВО чи будь-якої іншої країни чи юрисдикції, що залучає і консолідує кошти інвесторів з метою колективного інвестування; випу-

скає акції (у вигляді частки в акціонерному капіталі компанії, участі в товаристві, паю в пайовому інвестиційному фонді), що надають право їх власнику одержувати на першу вимогу чи протягом визначеного періоду після вимоги коштів відповідно до частки участі в активах компанії (товариства, трасту, іншої організації).

Таким чином, усі положення зазначеного Закону відносяться тільки до фондів відкритого типу. Розглядаються в ньому і деякі окремі випадки, наприклад, коли акції фонду розподілено між іншими фондами чи субфондами різних типів, або якщо фонд має єдиного інвестора, яким є взаємний фонд, не зареєстрований чи не визнаний відповідно до цього Закону.

За Законом відкриті фонди можуть здійснювати свою діяльність на БВО тільки за умови їх реєстрації. Професійні фонди можуть працювати без визнання з боку реєстраційного бюро, але лише протягом 14 днів. Від реєстрації (для відкритих фондів) чи визнання (для приватних чи професійних фондів) звільняються також іноземні фонди, що мають на посаді менеджера чи адміністратора громадянина БВО. Втім, всі менеджери й адміністратори взаємних фондів зобов'язані мати ліцензю, отриману відповідно до положень Mutual Funds Amendment Act.

Відповідно до законодавства БВО під визначення професійних підпадають приватні та професійні фонди, акції яких не призначаються для відкритого продажу, включаючи фонди, що здійснюють свою діяльність в країнах, які розвиваються, і хедж-фонди. Фонди, засновані до 1998 року, можуть бути переакваліфіковані на професійні, якщо внески більшості інвесторів перевищують 100 тис. дол. США. При цьому від усіх майбутніх інвесторів буде вимагатися підписання декларації професійного інвестора.

Уряд центральноамериканської країни Беліз встановив, що розвиток сектора міжнародних фінансових послуг є одним з пріоритетних завдань. Протягом короткого часу було розроблено декілька актів законодавства, що надають нові можливості для офшорних компаній, зареєстрованих у Белізі.

Проект International Insurance Bill, розроблений за зразком законодавства Кайманових Островів, передбачає, зокрема, можливість відкриття спеціальних страхових преміальних рахунків, захищених від неплатоспроможності страховика. У проекті також регулюється діяльність з перестраховування, включаючи і ті випадки, коли воно здійснюється компанією, що спеціалізується не на страхуванні. Крім того, відповідно до запропонованих змін страхові внески і премії можуть виплачуватися у вигляді акцій, векселів, облігацій, нерухомості, предметів тривалого користування та інших активів і цінностей, що приймаються страховиком. Окремим положенням забороняється розголошення будь-якої кон-

фіденційної інформації, що стосується страхування, отриманої офіційним чи професійним шляхом.

У Проекті іншого закону — Mutual Funds Bill — докладно описано процедури реєстрації, функціонування взаємних фондів і контролю. Відповідно до цього проекту у Белізі мають право здійснювати свою діяльність як фонди, створені в країні, так і за її межами.

Професійними інвесторами в цьому Проекті названо особи, бізнес яких полягає у придбанні чи розміщенні власності того ж типу, до якого відноситься значна частина власності фонду, чи особи, які підписали декларацію про те, що мають активи, які перевищують 1 млн дол. США, і заявлені як професійні інвестори.

Світовий досвід свідчить, що найбільші світові банківські холдинги і промислові компанії використовують власні офшорні банки як закордонні платіжно-розрахункові і резервні центри. Нерідко вони створюються не тільки великими, але й середніми компаніями, заможними приватними особами. Офшорний банк відкриває доступ до міжнародних міжбанківських кредитів. Він розширяє можливості роботи на міжнародних фінансових та інвестиційних ринках. У власників з'являється інструмент для реалізації власної інвестиційної стратегії. З його допомогою капітали можуть оперативнo перерозподілятися між найбільшими світовими фінансовими ринками і різними видами активів.

Існують офшорні банки різних типів. До особливої категорії офшорних банків відносяться так звані “керовані банки” (Administered banks). Їх також іменують “банками без персоналу”. Такі банки функціонують на базі іншого банку, що володіє повноцінною банківською ліцензією на основі договору між ним і власником офшорного банку. Для створення банку “без персоналу” потрібна відповідна ліцензія.

Базовий банк здійснює адміністративні функції із забезпечення роботи патронованого банку. Адміністративні послуги з керування офшорними банками включають оформлення документації і протоколів, ведення реєстру акціонерів, контакти з аудитором та офіційною владою і обробку кореспонденції. Офшорний банк забезпечується банківськими комунікаціями і зареєстрованим офісом.

Надання послуг з керування офшорними банками стало специфічним видом бізнесу. Подібні послуги пропонуються багатьма найбільшими банками та їх філіями. Банки “без персоналу” створюються у багатьох офшорних юрисдикціях. Власний капітал офшорних банків цього типу зазвичай не менше 0,5–1,5 млн дол. залежно від юрисдикції. Створення банків не означає особливих ускладнень.

До іншої категорії відносяться офшорні банки з “обмеженою ліцензією”. Такі банки мають право обслуговувати винятково обмежене коло осіб — акціонерів банку чи осіб, список яких додається до ліцензії

(це стосується і внутрішніх офшорних банків). Мінімальний виплачений акціонерний капітал банку з правом обслуговування обмеженого кола осіб значно менше, ніж у звичайного банку. У таких юрисдикціях, як Науру, Вануату, Західне Самоа, він складає від 100 тис. дол. Розмір сплаченого капіталу банку визначається під час переговорів з представниками влади юрисдикції. Офшорні банки з обмеженою ліцензією — найбільш доступний спосіб зареєструвати власний комерційний банк для невеликої компанії чи навіть приватної особи.

З якою метою фінансові ділки та злочинці створюють офшорні банки? Найчастіше офшорні банки створюються з метою доступу до міжнародної мережі банківських кореспондентських рахунків. Ця мережа використовується для міжнародного перерозподілу капіталів і проведення різноманітних фінансових операцій. Офшорні банки розташовують частину своїх коштів на кореспондентських рахунках у різних країнах світу, у тому числі в Україні.

Офшорний банк — ефективний засіб отримання доступу до міжнародної банківської системи й операцій на міжбанківському і міжнародному фінансовому ринках. Створення такого банку дозволяє значно удосконалити організаційну структуру юридичної особи і розширити можливості внутрішнього планування міжнародних операцій.

Керування офшорним банком звичайно здійснюється за допомогою послуг секретарських компаній. Існують компактні системи автоматизації банківського обліку. Оскільки аудит, фіскальні та інші формальності здійснює секретарська компанія, в операційному центрі достатньо мати “управлінську” систему його балансів. Завдання власників банку — здійснювати грамотне керування його ресурсами і фінансовими потоками.

Яскравим прикладом може бути функціонування офшорного банку в Науру. Науру — острівна держава, розташована у центральній частині Тихого океану і є однією з популярних офшорних банківських юрисдикцій. Офшорним банкам у Науру дозволяється будь-яка діяльність, за винятком прийому банківських депозитів та поточних рахунків на відкритому ринку і рекламування депозитних послуг. Офшорний банк у Науру має право приймати депозити тільки від своїх акціонерів. Банківська ліцензія може видаватися не тільки фінансовим структурам, але й підприємствам іншого профілю. Мінімальна оплачена частина капіталу банку повинна складати не менш 100 тис. дол. Офшорні банки в Науру часто створюються в комбінації з компаніями інших типів — страховими, трастовими, фінансовими.

Офшорні банки виключено зі сфери дії міжнародної мережі податкових угод про усунення подвійного оподаткування. У зв'язку з цим перспективні варіанти, пов'язані з використанням їх у комбінації з фінансовими компаніями, розташовані у сприятливих податкових

юрисдикціях. Так, процентні доходи нідерландської фінансової компанії звільнюються від податків на прибуток. У той самий час ця країна володіє великою кількістю податкових угод.

Структура дочірніх фірм та філій за кордоном із зазначенням їх можливої "спеціалізації" може бути такою:

1. Компанія у кантоні Фрібург (Швейцарія). Офіційна адреса головного закордонного офісу холдингу. Офшорний режим. Податок 3–9 %. Офіс є реально функціонуючим.

2. Офшорна "звільнена" (exempt) компанія на о. Мен. Акумуляування капіталів. Офіс керування закордонними інвестиціями. Офшорний режим.

3. Пільгова (qualifying) компанія на Гібралтарі. Холдингові операції в ЄС. Можливе керування офшорним взаємним фондом. Офіс — на півдні Європи. Податок — 2 %.

4. Холдингово-фінансова компанія в Нідерландах. Керування дочірніми фірмами і нерухомістю, кредитування операцій. Пільговий режим.

5. Холдингова компанія в Люксембурзі. Керування інвестиційними портфелями, формування офшорних інвестиційних інститутів. Офшорний режим.

6. Страхова компанія на Терксі і Кайкосі. Страхування зовнішньо-торгівельних операцій материнської фірми і нерухомості, перестраховування ризиків. Офшорний режим.

7. Офшорний банк у Науру. Кореспондентські рахунки, поточні рахунки дочірніх фірм, кредитування фінансової компанії в Нідерландах, кредитування інших дочірніх компаній. Офшорний режим.

Як бачимо, основою фінансових зловживань, пов'язаних із використанням можливостей офшорних зон, є правовий та економічний механізм взаємовідносин закордонних і вітчизняних структур (як правило, за кордоном створюється дочірня фірма чи самостійна компанія). У статутних документах ряду холдингів декларується, що материнська структура не контролює фінансові потоки в дочірніх фірмах, контроль за фінансовою діяльністю дочірніх фірм найчастіше втрачається. Крім того, стосунки будуються на різноманітних боргових операціях, у тому числі за зовнішньоторгівельними контрактами, інструментарій яких за кордоном є дуже широким. Виявити дійсний характер взаємовідносин та обсяги коштів які переказуються в обидва боки дуже важко. Різні форми забезпечення боргових зобов'язань, гарантії, депонування цінних паперів майже унеможливають виявлення дійсних господарів вкладених коштів і реальних керівників цих механізмів.

Останнім часом зарубіжні фахівці ведуть розмову про інтеграцію фінансових ринків, використання криміналітетом світової фінансової системи для "відмивання брудних" грошей, створення спекулятивної економіки у глобальних масштабах з використанням нових інформацій-

них технологій, що дозволяють досягати швидкого переміщення грошей. Оборотний капітал, "брудні" і спекулятивні гроші, венчурні інвестиції, бартер, взаєморозрахунки утворюють сумші кошти різного походження і знаходяться у постійному невпинному русі.

Криміногенна ситуація та стан економіки в аграрному секторі України

П.Т. Гега, П.М. Борута

Перехід України до ринкових умов господарювання через відсутність відповідного досвіду його здійснення і чітких методик щодо вибору раціональних форм діяльності підприємств агропромислового комплексу є складним процесом, сповненим рядом протиріч. Безперервні реформування, зміна правового поля, ринкові перетворення, перехід від одних схем управління до інших, створення нових господарських структур шляхом роздержавлення і приватизації, формування багатокладної економіки в аграрному секторі, заснованої на різних формах власності, поки що не дали відчутних результатів та призвели до виникнення кризового стану у галузі.

Останнім часом намітилася тенденція прогресуючого спаду виробництва всіх видів продукції сільського господарства. У 1999 році обсяг всієї продукції порівняно з 1990 роком скоротився на 51,5 %, у тому числі продукції рослинництва на 47,1 % і тваринництва на 55,8 %.

Валовий збір зернових культур за цей період зменшився у 2,1 рази (з 51 009 тис. т до 24 581 тис. т), у тому числі пшениці — у 2,2 рази (з 30 374 тис. т до 13 585 тис. т), цукрових буряків — у 3,1 рази (з 44 264 тис. т до 14 064 тис. т).

Широкого розповсюдження набула негативна тенденція скорочення посівних площ сільськогосподарських культур у господарствах усіх категорій.

Поряд зі скороченням посівних площ сільськогосподарських культур та валового збору сільськогосподарської продукції, знизилась урожайність зернових культур з 35,1 ц з 1 га у 1990 р. до 17,7 ц у 1999 р., у тому числі озимої пшениці — з 40,2 ц до 23,2 ц, ярої —